

Ігор БРИНДАК

Від самих початків християнства Церква почитає мучеників, тобто осіб, які за свою віру віддали життя. Цікаво, що у багатьох мовах слово «мученик» звучить «мартір», що означає «свідок», тобто людина, яка пролиттям крові засвідчила правдивість того, у що вірила. Тому дана стаття буде присвячена фільму, який розповідає про мучеників первісної Церкви. Це стрічка польського режисера Єжи Кавалеровіча «Quo vadis». Спочатку була книга. 1896 року вийшов у світ роман польського письменника Генріка Сенкевича «Quo vadis», що в перекладі означає «Куди йдеш».

Іноді, до речі, її видавали саме під такою назвою, а іноді під церковнослов'янською «Камо грядеші». Роман здобув велику популярність, видавався мільйонними тиражами і був перекладений на велике число мов. До речі, він належав до улюблених книг святого папи Івана Павла II. Останній зізнавався, що перечитував цей твір багато разів, в тому числі вже перебуваючи на Апостольському престолі.

У 1951 році американський режисер Мервін Лерой здійснив у Голлівуді масштабну екранізацію цього роману під однойменною назвою. Фільм Лероя отримав вісім оскарів. У 1985 році італійський режисер Франко Россі зняв цілий серіал «Quo vadis», який, щоправда, мав багато розбіжностей із книгою. І нарешті, у 2001 році роман Генріка Сенкевича був екранізований на батьківщині письменника режисером Єжи Кавалеровічем. На цій стрічці і зупинимось. Не тільки тому, що це остання екранізація, а й тому, що вона найближча за змістом до літературного першоджерела. Отож, події у фільмі відбуваються у 60-ті роки I століття у давньому Римі. Головним героєм є молодий римський офіцер Марк Вініцій, який водночас є племінником впливового при імператорському дворі сенатора Гая Петронія. Одного разу, відвідуючи

своїх сусідів, знатних римлян Плавтіїв, Марк знайомиться із дівчиною на ім'я Лігія. Вона – прийомна дочка Плавтіїв, походить з якогось дикого племені лігів і є заручницею римської імперії. Будучи чоловіком, який не зник терпіти відмови, Вініцій намагається підкорити цю дівчину навіть насильно. Для цього отримує дозвіл від імператора. Але якісь невідомі люди викрадають Лігію. Вініцій береться за її пошуки, і з часом дізнається, що Лігія належить до християн, які на той час змушені були діяти нелегально. Марк проникає у християнську громаду, де зустрічається не тільки з дівчиною, але також із апостолами Петром і Павлом. Вініція захоплює велич християнської віри і він вирішує її прийняти, але якраз у той час римський імператор Нерон організовує масове переслідування християн. І потекла кров мучеників... Життя Марка Вініція та Лігії опинилося в небезпеці. Але сила віри і Божа допомога допомогли їм перетривати всі випробування.

На початку цієї статті вже згадувалося, що Церква від початків вважала мучеників свідками віри. Але багато хто запитає – а що тут особливого, адже відомо, що у свій час мали своїх мучеників і комуністи, і фашисти, і нацисти, а в наш час їх мають різні екстремістські і терористичні організації. Чи це означає, що вони також відстоюють правду? Тому давайте спробуємо з'ясувати, яка є різниця між мучеництвом християнським, і «мучеництвом» тоталітарним чи терористичним.

Це правда, що людина може віддати своє життя і за обман. Прикладів цього в історії є чимало. Але при умові, що або вона не знає, що це обман і вважає його правдою, або із ненависті до когось. Але чи підходять ці визначення до нашої ситуації? Тому спочатку звернемося до фільму.

У стрічці бачимо постаті апостолів Петра і Павла. Нагадаємо, що це історичні, а не вигадані особи. І Вініцій повірив у християнство не тільки через любов до Лігії, а тому, що чув проповіді апостола Петра, який свідчив, що особисто бачив Христа і був Його учнем. А все наступне життя апостола та його смерть підтвердили, що він не обманював.

Тепер звернімося до історії. Апостоли Петро і Павло дійсно стали мучениками. Чи говорили вони такі проповіді, як показано у фільмі, ми не знаємо, проте маємо написані їхні власні послання. Отож, що писав апостол Петро: «Не за байками бо хитро вигаданими йдучи, об'явили ми вам потугу й прихід Господа нашого Ісуса Христа, але будши наочними свідками Його величі. Бо Він прийняв від Бога Отця честь і славу, коли до Нього прийшов такий голос від величної слави: «Це мій Син любий, якого Я вподобав». І цей голос ми чули, як сховався з неба, коли ми були з Ним на Святій Горі» (II Пет. 1, 16-18). Тепер слова апостола Павла: «Я бо передав вам найперше те, що й сам прийняв був; що Христос умер за наші гріхи згідно з писанням, що був похований, що воскрес третього дня за писанням, що з'явився Кифі, потім дванадцятьом, опісля з'явився він більше ніж п'ятисом братів разом, більшість з яких живе і досі, деякі ж померли. Опісля з'явився Якову, згодом усім апостолам. А наостанку всіх, немов якомусь недоносові, з'явився мені» (I Кор. 15, 3-8). Отож, як бачимо, апостоли твердять, що вірують в Ісуса Христа не тому, що так були виховані з дитинства, і не тому, що їм хтось про Нього розповідав, а тому, що самі з Ісусом реально зустрічалися і бачили Його не лише як релігійного проповідника, а такого, який робив реальні чуда, наприклад Переображення. Більше того, Павло пише, що крім нього та інших апостолів Ісуса бачили вже воскреслого понад п'ятисот осіб, більшість з яких ще жили, коли Павло писав свої листи.

Тоді виходить одне з двох: або апостоли віддали життя свої життя за брехню, яку ж самі

вигадали, і яку, до того ж, легко можна було б спростувати, або Ісус Христос дійсно Син Божий, Спаситель світу, який вмер за наші гріхи і воскрес із мертвих.

Другий мотив у так званому «тоталітарному мучеництві» – це ненависть. Але, знову ж таки, до нашої ситуації це не підходить. Бо християнські мученики часто прощали своїм ворогам і часто молилися за них. Це показано і в фільмі, і це траплялося в історії. (Див. Ді. 7, 60).

Отож, ми бачимо, яка є різниця між мучеництвом християнським і таким, яке властиве тоталітарним чи терористичним ідеологіям. Тому можемо зрозуміти, чому Церква вважає мучеників свідками правди.

Та повернімося до фільму. Закінчується стрічка Єжи Каваліровича дуже незвично: апостол Петро покидає Рим, але зустрічає по дорозі Ісуса Христа, який переконує його повернутися в місто. Апостол повертається і бачить перед собою вже Рим сучасний, зокрема вдалині – Собор св. Петра. У такий незвичний спосіб творці фільму показали, як сповнилися Євангельські слова: «Ти Петро – скеля, і на цій скелі збудую я Мою Церкву, і що пекельні ворота її не подолають» (Мт. 16, 18). Дійсно, впродовж історії було багато осіб, в тому числі і могутніх правителів, які намагалися знищити Церкву. Але всі вони минули так само, як і Нерон, а Церква, заснована на Петрі, стоїть непохитно до сьогоднішнього дня, що також є підтвердженням правдивості Євангельських слів. На завершення публікації хочеться сказати читачам наступне: якщо ви захочете переглянути стрічку Єжи Каваліровича, то добре було б попередньо перечитати сам роман Генріка Сенкевича, бо хоча фільм і є близьким до книги, але не всі цікаві моменти на екрані можна було передати, тому одне дуже добре доповнить інше.

Ігор БРИНДАК. Свідоцтво кров'ю // "З любов'ю у світ" № 1 2018